

# Handlingsplan for opplæring innen kriminalomsorgen i Viken 2021–2024

Merknad: Handlingsplanen er vedtatt for Viken fylkeskommune, og gjelder inntil videre for Akershus fylkeskommune.

## Innholdsfortegnelse

### 1 Innledning

### 2 Lovgrunnlag og styringsdokumenter

#### 2.1 Opplæringsloven

#### 2.2 Lov om gjennomføring av straff

#### 2.3 Sentrale styringsdokumenter

### 3 Rammebetingelser

#### 3.1 Tildeling av ressurser

#### 3.2 Organisering

#### 3.3 Skoletilbudet ved fengselsenheterne i Viken fylkeskommune

#### 3.4 Rådgivningstjenesten

### 4 Fokusområder for planperioden

### 5 Mål og tiltak

#### 5.1 Mål 1 – Helhetlig opplæring

#### 5.2 Mål 2 – Fag- og yrkesopplæring

#### 5.3 Mål 3 – Dokumentasjon

#### 5.4 Mål 4 – Tverrfaglig samarbeid

### 6 Om enhetene

#### 6.1 Drammen fengsel

6.2 Halden fengsel

6.3 Ila fengsel og forvaringsanstalt

6.4 Indre Østfold fengsel

6.5 Ravneberget: Ravneberget fengsel, Halden fengsel/avdeling Sarpsborg og Østfold friomsorgskontor

6.6 Ringerike fengsel

6.7 Romerike fengsel

7 Oppsummering

# 1 Innledning

Viken fylkeskommune har ansvar for opplæring innen kriminalomsorgen i Viken. For at denne opplæringen skal være vellykket er det sentralt med et tett samarbeid mellom fylkeskommunen og kriminalomsorgen.

Handlingsplanen er utarbeidet i samarbeid mellom de ulike aktørene. Handlingsplan for opplæring innenfor kriminalomsorgen i Viken viser målsettinger for opplæringen i perioden og konkrete tiltak for å nå disse.

Målsettingene i planen er basert på gjeldene lovverk og føringer i sentrale styringsdokument. Planen gjelder for perioden 2021–2024.

## 2 Lovgrunnlag og styringsdokumenter

Opplæring har lange tradisjoner i norsk fengselshistorie. I 1969 ble ansvaret for opplæringen overført fra fengselsvesenet til skoleverket. Prinsippet om at straffen er frihetsberøvelse fremfor tap av sivile rettigheter gjelder fremdeles. I det følgende vil det ses nærmere på lovverk og sentrale styringsdokumenter som er underliggende premisser for de målsettingene som settes for opplæringen i kriminalomsorgen i Viken.

### 2.1 Opplæringsloven

De innsattes rettigheter til grunnskoleopplæring og videregående opplæring er forankret i Opplæringsloven.

Fylkeskommunens ansvar for opplæring er hjemlet i Opplæringsloven § 13-2 a:

- *Fylkeskommunen har ansvaret for å oppfylle retten til grunnskoleopplæring og videregående opplæring etter denne loven for innsatte i fengsel innenfor vedkommende fylkeskommune. Når opplæring skjer i fengsel, skal kriminalomsorgen sørge for nødvendige lokaler til formålet.*

### 2.2 Lov om gjennomføring av straff

I Lov om gjennomføring av straff (Straffegjennomføringsloven) påpekes det at det skal legges til rette for at den innsatte får et aktivitetstilbud på dagtid (§ 18). Det påpekes videre i § 1-4 at den domfelte har aktivitetsplikt. Opplæring er likestilt med andre aktiviteter for innsatte, og deltakelse i et aktivitetstilbud utløser dagpenger.

Kriminalomsorgens ansvar i forvaltningssamarbeidet hjemles i straffegjennomføringsloven § 4:

- *Kriminalomsorgen skal gjennom samarbeid med andre offentlige etater legge til rette for at domfelte og innsatte i varetekt får de tjenester som lovgivningen gir dem krav på. Samarbeidet skal bidra til en samordnet innsats for å dekke domfelte og innsattes behov og fremme deres tilpasning til samfunnet.*

Retningslinjene til lovens § 4, fastsatt av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning, presiserer at domfelte og innsatte har, med de begrensninger som følger av frihetsberøvelsen, samme rett til tjenester og tilbud og de samme forpliktelsene og ansvar som befolkningen for øvrig.

### 2.3 Sentrale styringsdokumenter

I tillegg til opplæringsloven og straffegjennomføringsloven foreligger det en rekke styringsdokumenter som er sentrale for opplæringen som gis i kriminalomsorgen. Målet med opplæringen er å bidra til å gi den enkelte innsatt mulighet til å mestre sitt liv bedre. Fra høsten 2020 trådte fagfornyelsen i kraft, og den vil bli innført trinnvis over en periode på 3 år. Fagfornyelsen er begrunnet med følgende:

1. *Det elevene og lærlingene lærer skal være relevant. Samfunnet og arbeidslivet endrer seg med ny teknologi, ny kunnskap og nye utfordringer ...*

2. *Elevene og lærlingene skal få mer tid til dybdelæring. Mange av læreplanene har vært for omfattende. For å legge gode rammer for dybdelæring, kan vi ikke bare fylle på med nytt innhold. Vi må gjøre tydelige prioriteringer.*
3. *Det skal bli bedre sammenheng i og mellom fagene og de forskjellige delene av læreplanverket skal henge bedre sammen.*

En godt tilrettelagt opplæring er et sentralt element i arbeidet for den enkeltes rehabilitering. St.meld. nr. 27, den første stortingsmeldingen om opplæring innenfor kriminalomsorgen, staker ut en ny kurs for opplæring innenfor kriminalomsorgen ved bl.a. vektlegging av at opplæringen skal bli mer yrkesrettet og at realkompetansevurderinger skal brukes i større grad enn tilfellet er i dag. Videre skal det legges mer vekt på korte, kompetansegivende kurs og bruken av digitale verktøy skal økes.

St.meld. nr.14, *Kompetansereformen – lære hele livet*, ble lagt frem 22.04.20. Kompetansereformen har to hovedmål. Det første målet er at ingen skal gå ut på dato på grunn av manglende kompetanse. Alle skal få mulighet til å fornye og supplere sin kompetanse, slik at flere kan stå lenger i arbeid. Det andre målet er å tette kompetansegapet, det vil gapet mellom hva arbeidslivet trenger av kompetanse, og den kompetansen arbeidstakerne faktisk har.

*Rundskriv nr. G-1/2008 om Forvaltningssamarbeid mellom opplæringssektoren og kriminalomsorgen* gir en klargjøring av ansvars- og oppgavefordeling mellom etatene på sentralt, regionalt og lokalt nivå. Det legges stor vekt på helhetstenkning og samordning av innsats for de domfelte og varetekts innsatte. Ifølge rundskrivet har kriminalomsorgen blant annet ansvaret for å initiere og følge opp forvaltningssamarbeidet mellom kriminalomsorgen og opplæringssektoren på ulike nivåer. De har også ansvar for samordning av planer rundt den enkelte innsatte. Opplæringssektoren gis blant annet ansvaret for å videreføre et hensiktsmessig opplæringstilbud ved overføring eller løslatelse. Det skal skje gjennom samarbeid med skoleavdelingene i andre fengsler, eller med skolesektoren i hjemkommune/hjemfylkeskommune.

## 3 Rammebetingelser

Opplæringen som gis i kriminalomsorgen i Viken fylkeskommune preges av rammebetingelser som økonomiske ressurser, sikkerhetsnivå, type og lengde på straffen, soningsforhold, flytting mellom fengsler og så videre. Rammebetingelsene gir ulike muligheter og begrensninger for opplæringen.

### 3.1 Tildeling av ressurser

Staten, ved Kunnskapsdepartementet, dekker alle godkjente driftsutgifter som fylkeskommunen har i forbindelse med opplæringen som tilbys i kriminalomsorgen. Bakgrunnen er en avtale staten gjorde med fylkeskommunene i 1988 om 100 % statlig tilskudd øremerket i statsbudsjettet. Avtalen om tilskudd omfatter ikke utgifter til leie av undervisningslokaler, da fengslene er ansvarlig for å fasilitere dette.

Tilskuddsordningen ble i 2016 evaluert av Deloitte AS. På bakgrunn av evalueringen ble forvaltningen av tilskuddsordningen lagt om fra 01.01.2019. Utdanningsdirektoratet har det overordnede ansvaret for forvaltningen av tilskuddsordningen, mens Fylkesmannen i Vestland er delegert det koordinerende ansvaret. Tilskuddet er budsjettstyrt og blir bevilget på egen post i statsbudsjettet. Hovedtildelingen til fylkeskommunen fastsettes på grunnlag av antall soningsplasser i det enkelte fylke. I tillegg får fylkeskommunen med særskilt tildelte oppgaver til opplæring innenfor kriminalomsorg tilskudd for tilbudene om; ungdomsenhet, oppfølgingsklasser, enhet for tilbakeføring gjennom arbeid, fritid og utdanning (TAFU) og enhet for narkotikaprogram med domstolskontroll (ND). I forbindelse med overgang fra gammel til ny modell for tilskuddsberegning, er det en overgangsordning på fem år; økning/reduksjon i tilskudd skal fases inn med 1/5-del hvert år. I 2019 fikk Akershus-, Buskerud- og Østfold fylkeskommune tildelt totalt 87 059 000 kroner.

Ifølge avtalen fra 1988 kan den enkelte fylkeskommune etter søknad også innvilges tilskudd til førstegangsanskaffelse av undervisningsutstyr (investeringsutgifter). Opplæringsavdelingene rapporterer nøkkeltall jevnlig til Fylkesmannen i Vestland.

### 3.2 Organisering

Fylkeskommunen står faglig og administrativt ansvarlig for opplæringen som gis innenfor kriminalomsorgen. Ansvaret for videregående opplæring er hjemlet i opplæringsloven § 13-3. Fylkeskommunen har i tillegg fått ansvar for grunnskoleopplæring i kriminalomsorgen gjennom tilskuddsordningen i St.prp. nr. 1 fra Finansdepartementet (statsbudsjettet). Siden 1993 har Fylkesmannen i Vestland har fått delegert det landsdekkende ansvaret for opplæringen fra Utdanningsdirektoratet. Fylkesmannen i Vestland har også ansvaret for faglig/pedagogisk oppfølging, forsøks- og utviklingsarbeid og internasjonalt arbeid på området. Den enkelte fylkesmann har ansvar for tilsyn og kontroll med opplæringen i fengslene i egne fylker.

Et sentralt prinsipp i kriminalomsorgen er at fengselet benytter tjenester innenfor utdanning, bibliotek, helse o.a. fra det ordinære offentlige tilbudet. Det innebærer at det er utdanningsmyndighetene i det sivile samfunnet som har det faglige og økonomiske ansvaret for opplæringen innenfor kriminalomsorgen. Opplæringen er likeverdig med tilsvarende opplæring i samfunnet ellers. Alle fengslene i Viken er tilknyttet en fylkeskommunal videregående skole. Viken er en del av Kriminalomsorgen region øst og region sør. Regionskontorene har blant

annet ansvar for straffegjennomføringen innenfor regionens grenser, og skal sikre helhetlig ressursutnyttelse og et godt samarbeid med andre regioner.

Kriminalomsorgsdirektoratet tilbyr en IKT-løsning til bruk for skoleverket til opplæring av innsatte i kriminalomsorgen. Denne løsningen heter Desktop for skolen (DFS) og er eid og driftet av Kriminalomsorgsdirektoratet. Målsettingen for denne løsningen er todelt. Den skal gi 6 opplæringssektoren rammene til å gjennomføre opplæring med bruk av IKT, i tråd med gjeldende regelverk, og samtidig fylle kriminalomsorga sitt behov for sikkerhet. Det er kriminalomsorga som eier IKT-løsningen.

### 3.3 Skoletilbudet ved fengselsenheterne i Viken fylkeskommune

Innsattgruppen kjennetegnes i stor grad av individer med manglende positiv skolehistorikk, manglende mestring i skolesammenheng, og mange er ikke klar for skolens forpliktelser og rammer. En stor del av de innsatte har utfordringer med å fungere i skolesammenheng. Ole Johan Eikeland m.fl. (2016) «Utdanning, arbeid, ønske og planar» gir et samlet bilde av norske innsatte over 18 år sin utdanningsbakgrunn, utdanningsaktivitet som innsatt og deres utdanningsønsker. Rapporten viser blant annet at:

- 8 % av alle innsatte har ikke fullført grunnopplæringen.
- 49,4 % innsatte og 26,9 % av innbyggerne i Norge har grunnskole som høyeste fullførte utdanning.
- 63,4 % av alle innsatte under 25 år har ikke fullført treårig videregående opplæring.
- 43 % av alle innsatte får opplæring i fengsel.

Skolene ønsker å gi et bredt spekter av tilbud, primært innenfor videregående opplæring og yrkesfaglige utdanningsvalg, men tilbyr også kompetansegivende kurs. De yrkesfaglige utdanningsmulighetene skolene tilbyr er i samsvar med fengselets praksisarenaer og verksteder. Skolene i fengselet tilbyr grunnskoleopplæring, videregående opplæring, samt kompetansegivende kurs.

De aller fleste elevene har individuelt tilrettelagte planer for opplæringen. Det er inntak til skoletilbudene gjennom hele året. På flere av enhetene legges det også til rette for universitets- og høyskolestudier.

Oppfølgingsklassen er et skoletilbud for voksne, som drives i tett samarbeid med Kriminalomsorgen. Oppfølgingsklassen har blant annet «som mål å lette overgangen fra utdanning under straffegjennomføring til deltakelse i ordinær utdanning for en del innsatte» jf. St.meld. nr. 27 (2004–2005). Målgruppa er fortrinnsvis de som:

- soner fengselsstraff i form av elektronisk kontroll eller annen §16-soning
- soner fengselsstraff i institusjon (§12)
- er prøveløslatt med eller uten vilkår
- har sonet ferdig fengselsstraff
- er dømt til Narkotikaprogram med domstolskontroll (ND)
- er dømt til samfunnsstraff

### 3.4 Rådgivningstjenesten

Rådgiverne ved skolene i fengslene har orientering om skoletilbudet til alle nyinnsatte. Videre tilbys sosialrådgivning (i samarbeid med NAV), yrkesveiledning, studieveiledning, oppfølging av deltakere og selvstudenter, samt karriereveiledning. Rådgiverne har også ansvar for å motivere til, og organisere realkompetansevurderinger. Skolene ved rådgiver samarbeider med fengselet rundt kartlegging av nye forvaringsdømte og domfelte, og bidrar til å utarbeide en soningsplan.

Rådgiverne har også nær kontakt med fengselets tilbakeføringskoordinator i forbindelse med løslatelser og overføringer.



## **4 Fokusområder for planperioden**

### **Glippsoner/overganger**

Gode overganger i opplæringsløpet er svært viktig for den enkelte elev under soning. Det gjelder både overganger mellom de ulike fengslenes skoleavdelinger, overgang fra skole i fengsel til friomsorgen og til ordinær skole, samt overgang mellom ulike nivå i opplæringsløpet. utfordringene ved overganger er komplekse. Domfelte/innsatte kommer fra ulike kommuner og fylkeskommuner som har forskjellige rutiner for dokumentasjon av tidligere utdanning og praksis. Innhentning av dokumentasjon for påbegynt eller fullført utdanning er en forutsetning for å lage gode opplæringsplaner. Ved overføringer mellom fengsler og mellom fengsler og friomsorgen, kan det per i dag ikke garanteres at påbegynt plan for skoleløp kan fullføres. Dette fordi opplæringstilbudene eller eksamensmulighetene er forskjellige i de ulike fengsler og fylkeskommuner.

### **Det skoleadministrative systemet VIS**

Det er ulike rutiner og maler for dokumentasjon av kompetanse for opplæring i fengslene. For Viken fylkeskommune er det et mål at all dokumentasjon skal føres på offisielle formular som er sporbare og har felles utforming. Viken fylkeskommune ønsker at all dokumentasjon utstedt av skolene i fengslene legges i det skoleadministrative systemet VIS.

### **Lokaler til opplæring**

Det er utfordrende med manglende opplæringslokaler og tilfredsstillende fasiliteter i institusjonene. Skolen skal komme inn og gi opplæring, mens fengslene skal fasilitere. Det er ikke alltid enighet rundt kostnadsfordeling og hva som ligger i gode opplæringsfasiliteter.

### **Digitale ferdigheter**

Det er et stort behov for å oppdatere arbeidet med bruk av digitale verktøy i undervisningen. Det er et stadig større fokus på digitalisering i skolehverdagen, men mulighetene for dette er ikke tilsvarende innenfor fengslene. Elevene fratras mulighetene for å delta i samfunnet etter endt soning da de ikke behersker digitale verktøy.

### **Samarbeid med andre aktører**

Tverrfaglig samarbeid er av stor betydning for å kunne gi innsatte den opplæring de behøver. Derfor er samarbeid med interne parter i fengslene også ofte nevnt i sentrale dokumenter som spesielt viktige. Samordning av planer rundt den enkelte innsatte er sentralt for å legge til rette for gode opplæringsløp

## 5 Mål og tiltak

I skolens formålsparagraf § 1.1 i Opplæringsloven står det at «Elevene og lærlingene skal utvikle kunnskap, ferdigheter og holdninger for å kunne mestre livene sine og kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet.» Dette oppdraget vil være det overordnede målet for hele skolens virksomhet, og går godt sammen med kriminalomsorgens uttrykte mål for den innsatte: «etter soning skal den domfelte leve et kriminalitetsfritt liv.»

Opplæring i kriminalomsorgen skal bygge sin praksis på verdiene i opplæringslovens formålsparagraf, og de tar utgangspunkt i følgende temaer:

- menneskeverdet
- identitet og kulturelt mangfold
- kritisk tenking og etisk bevissthet
- skaperglede, engasjement og utforskertrang
- respekt for naturen og miljøbevissthet
- demokrati og medvirkning

I det følgende vil det bli presentert konkrete mål og tiltak som er med på å ivareta Opplæringslovens formålsparagraf.

### 5.1 Mål 1 – Helhetlig opplæring

#### Mål

- Opplæringstilbudet ved enhetene skal lette tilbakeføringen til samfunnet med fokus på livsmestring, normalitet og arbeid.

#### Tiltak

- Etablere ny oppfølgingsklasse i region sør
- Etablere samarbeidsrutiner med ordinær videregående opplæring og videregående opplæring for voksne slik at innsatte kan fortsette påbegynt opplæring ved løslatelse
- Utnytte oppfølgingsklassens kompetanse og kapasitet for å sikre en god overgang fra skole i fengsel til skole og arbeid ute.
- Tilby relevant opplæring til utenlandske innsatte som den enkelte kan ha nytte av under soningen, og ved tilbakeføring til hjemlandet
- Kartlegge IKT-kompetanse og sikre at de som trenger opplæring i grunnleggende IKT-ferdigheter får dette.
- Utnytte og utvikle mulighetene i DFS i hvert enkelt fag.

### 5.2 Mål 2 – Fag- og yrkesopplæring

#### Mål

- Bidra til at flere innsatte får en yrkeskompetanse. Det er et stort potensial for opplæring i bedrift ved fengslenes verksteder. Fengslene er godkjent som lærebedrift innen mange fagfelt og muligheten for å tegne

lærekontrakter eller opplæringskontrakter er mange og uutnyttet. Driften ved fengselet har i dag et krav om at de skal drive kompetanseheving ved sine sysselsettingstiltak. Skolen har lenge hatt et fokus på å bidra i dette arbeidet.

### **Tiltak**

- gjennomføre flere realkompetansevurderinger der dette er mulig og formålstjenlig
- bidra til samarbeid mellom fellesfaglærer, yrkesfaglærere og driftsansatte med mål om gjennomføring og relevans for den enkelte elev
- samarbeid med fagopplæringen i fylket
- utnytte handlingsrommet med fleksible opplæringsordninger slik at flest mulig oppnår yrkeskompetanse
- knytte kontakter og samarbeide med lærebedrifter utenfor fengslet
- Skolen skal i samarbeid med enhetene legge til rette slik at flere innsatte får mulighet til lærekontrakt i fengslene innen flere fagområder.

## **5.3 Mål 3 – Dokumentasjon**

### **Mål**

- Alle deltakere skal få dokumentasjon på det som er oppnådd, uansett hvor lenge de har vært på institusjonen. All dokumentasjon skal i den grad det er mulig knyttes opp mot læreplanmål på enten grunnskole- eller videregående nivå, og være tilgjengelig i det skoleadministrative systemet VIS.

### **Tiltak**

- Etablere rutiner/retningslinjer for hvordan opplæring i kriminalomsorgen skal registreres i VIS.
- For å kunne gi en deltaker som plutselig flyttes et dokument på oppnådd kompetanse, er det viktig med grundig dokumentering av progresjonen. Dette må gjøres på en måte som gjør at det ikke blir urimelig merarbeid for lærere, samtidig som det blir detaljert nok.
- Både deltakere og lærer trenger å vite hva planen for opplæringen skal være. Planlegging av opplæringsløp blir derfor viktig, både for deltakere på grunnskole-, videregående- og kursnivå.

## **5.4 Mål 4 – Tverrfaglig samarbeid**

### **Mål**

- Utvikle rutiner for et bedre tverrfaglig samarbeid

### **Tiltak**

- Etablere og videreutvikle gode samarbeidsrutiner i henhold til *Rundskriv om forvaltningssamarbeid mellom opplæringssektoren og kriminalomsorgen G-1/2008*
- Styrke samarbeidet mellom de ulike skoleavdelingene i fengslene ved bl.a. å etablere felles fora og igangsette felles kompetansehevingstiltak.
- Videreutvikle samarbeidet med arbeidsdriften slik at man kan tilby en bredde som åpner for flere utdanningsvalg. Opplæringsarenaene må tilpasses samfunnets kompetansebehov
- Jobbe mot at alle tjenester har en dedikert person som sørger for samarbeid mellom de ulike tjenestene ved enhetene

- Videreutvikle samarbeidet med PPT/OT og andre eksterne aktører

## 6 Om enhetene

### 6.1 Drammen fengsel

Drammen fengsel ligger i Drammen kommune og er en enhet med høyt sikkerhetsnivå. Fengslet har ordinær kapasitet på 54 plasser for mannlige innsatte. Fengslet prioriterer innsatte med varetektsdommer eller dommer med korte straffer.

#### Fengselsundervisningen ved Drammen

Drammen videregående skole har ansvaret for opplæringen i Drammen fengsel. Skolen vektlegger de innsattes ønsker, men har hovedfokus på generell studiekompetanse, enkelte yrkesfaglige utdanningsprogram, engelsk- og norskopplæring for fremmedspråklige og kortkurs innen trening, musikk og data med mer. Skolen har ca. 15-18 innsatte som har skolen som hovedaktivitet, mens det er ca. 25 av de innsatte som deltar på ett av tilbudene i løpet av uka. Skolen disponerer sju lærere, fra 20-100%. Leder for fengselsundervisningen er ansatt som avdelingsleder ved Drammen vgs.

#### Oppfølgingsklassen i Drammen

Oppfølgingsklassen i Drammen har elever fra Drammen og de omliggende kommuner, og følger opp ca. 15-20 elever på ukebasis. Skolen har opptak gjennom hele året og skal lette overgangen til et normalt liv, gi tro på egne evner og forberede for overgang til jobb eller videre skolegang. Skolen samarbeider tett med Kriminalomsorgen, der også de fleste elever rekrutteres fra. Tilbudet tilpasses den enkelte, men erfaringsmessig ønsker mange å fullføre videregående skole. Skolen er tilknyttet Drammen videregående skole.

### 6.2 Halden fengsel

Halden fengsel er et av Norges største fengsler med plass til 233 innsatte. Fengselet har høyt sikkerhetsnivå, i tillegg til en overgangsbolig, og gjennomfører varetektsfengsling og fengselsstraffer av ulike kategorier. Halden fengsel har et høyt faglig nivå og legger vekt på tverrfaglig samarbeid.

#### Fengselsundervisningen ved Halden

Halden videregående skole har ansvaret for opplæringen i Halden fengsel. Det tilbys grunnskoleopplæring, videregående opplæring, ulike kurs og det tilrettelegges for høyere utdanning. På skoleavdelingen er det ca. 100 elever/kursdeltakere. Skolen har 20 lærere, hvorav 13 er delt mellom hovedskolen og skolen i fengsel. I tillegg har skolen 2 rådgivere, en utdanningsleder og en IKT-ansvarlig. Leder for fengselsundervisningen er ansatt som avdelingsleder ved Halden vgs., med rektor som øverste leder.

### 6.3 Ila fengsel og forvaringsanstalt

Ila fengsel og forvaringsanstalt er en høysikkerhetsanstalt på Eiksmarka i Bærum. Fengselet har 126 plasser fordelt på 12 avdelinger og 230 ansatte. Over halvparten av plassene (67 plasser) er tilrettelagt for

forvaringsdømte. Tallet på forvaringsdømte er økende og i skrivende stund har fengselet 90 forvaringsdømte. Gjennomsnittlig sittedid ved anstalten er på rundt 9 år.

### **Fengselsundervisningen ved Ila**

Rud videregående skole har ansvar for opplæringen i Ila fengsel der tilbudet varierer ut fra de innsattes studieønsker og rettigheter. På skoleavdelingen ved Ila er det ca. 65 elever og 15 ansatte tilknyttet skolen. Leder for fengselsundervisningen er ansatt som avdelingsleder ved Rud vgs., med rektor som øverste ansvarlig for skolen i fengslet.

## **6.4 Indre Østfold fengsel**

Indre Østfold fengsel, avdeling Eidsberg, er en enhet med høyt sikkerhetsnivå for menn. Fengselet har ordinær kapasitet på 102 plasser. Fengselet har et tilrettelagt tilbud for 25 til 40 unge innsatte mellom 18 og 25 år, en rusavdeling etter Stifinner-modellen og vil utover det ta imot alle kategorier innsatte. Det er også etablert soningsplasser for innsatte i alderen 15–18 år.

Indre Østfold Fengsel, avdeling Trøgstad, ligger i tettstedet Havnås i Trøgstad Kommune. Anstalten har lavere sikkerhetsnivå og har ordinær plass til 90 mannlige innsatte. Fengslet tar imot domfelte med dommer opp til 4 år.

### **Fengselsundervisningen ved Indre Østfold**

Mysen videregående skole har ansvaret for opplæringen ved indre Østfold fengsel. Totalt har skolen ca. 100 elever, og 19 ansatte. Leder for fengselsundervisningen er ansatt som avdelingsleder ved Mysen vgs. Mysen vgs. har visjonen; *Lærelyst for livet – det beste i hver enkelt!* Dette skal være gjenkjennelig også i fengselsavdelingen, og derfor har skolen hurtige samtaler med innsatte etter de kommer til fengselet og tilstreber en høy grad av tilrettelegging innen den enkeltes behov. Dette medfører at skolen har elever i grunnskole, ulike videregående forløp og høyskole/universitet. Det er også mange som viderefører påbegynt opplæring fra før de ble innsatt

## **6.5 Ravneberget: Ravneberget fengsel, Halden fengsel/avdeling Sarpsborg og Østfold friomsorgskontor**

Ravneberget fengsel ligger i Sarpsborg kommune og er en enhet med lavere sikkerhetsnivå. Fengselet er for kvinnelige innsatte og har en ordinær kapasitet på 40 plasser. Pr. år har fengselet ca. 325 innsatte. Fengselet har en-, to- og firemannsrom. I fengselet er det aktivitetsplikt. I den grad det er mulig, blir den tilrettelagt for den enkelte. For øvrig har fengselet en egen rusmestringsenhet, bibliotek, treningsrom, helsetjeneste, prest, skole, tilbakeføringskoordinator og NAV-medarbeider.

Halden fengsel/avdeling Sarpsborg er et høyrisikofengsel med plass til 25 innsatte Pr. år har fengselet ca. 75 innsatte. Fengslet prioriterer mannlige varetektsinnsatte pågrepet av Øst-politidistrikt.

### **Fengselsundervisningen ved Ravneberget og Halden fengsel/avdeling Sarpsborg**

Borg videregående skole har ansvaret for opplæringen ved Ravneberget og Halden fengsel/avdeling Sarpsborg. Skolen har i dag 6 ansatte i sammen 520 % stilling. Leder for fengselsundervisningen ved enhetene er ansatt

som avdelingsleder ved Borg vgs. På Ravneberget var det i 2019 ca. 37 prosent av de innsatte som mottok opplæring. Skolen har fokus på «grønn soning», og ønsker å tilby yrkesfaglig opplæring som kan gi fremtidige jobbmuligheter. I Halden fengsel avdeling Sarpsborg var det i 2019 ca. 33 prosent av de innsatte som mottok opplæring. Skoleavdeling har fokus på opplæring som er universell, da fengselet har mange utenlandske innsatte i varetekt.

## 6.6 Ringerike fengsel

Ringerike fengsel ligger på Tyrstrand i Ringerike kommune og har ordinær kapasitet på 160 plasser. Alle innsatte er menn. Fengselet er en enhet med høyt sikkerhetsnivå som har varetekts- og langtidsinnsatte som primær målgruppe. Ringerike fengsel har også en avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå, som kun benyttes i tilfeller der det er nødvendig med særlig strenge sikkerhetstiltak.

### Fengselsundervisningen ved Ringerike

Hønefoss vgs. har ansvaret for videregående opplæring i Ringerike fengsel. Skolen har ukentlig ca 55 elever innom skolen, som igjen fordeler seg på 5 ulike kompetansegivende programområder og kurs/ kortere opplæring. I tillegg tilbyr skolen kurs i norsk og engelsk for fremmedspråklige, korte kurs i IKT opplæring, design og håndverk. Skolen har også til enhver tid elever som sitter på selvstudie, eller som får hjelp til å være i kontakt med studiestedet sitt, og til å gjennomføre innleveringer og eksamener. Skolen har 13 ansatte. Leder ved fengselsundervisningen er ansatt som avdelingsleder ved skolen.

## 6.7 Romerike fengsel

Romerike fengsel består av 3 enheter med en total kapasitet på 352 innsatte.

Ullersmo avdeling ligger på Kløfta i Ullensaker kommune og er en fengselsenhet med høyt sikkerhetsnivå. Målgruppen for enheten er mannlige innsatte med lange straffedommer for alvorlig kriminalitet, varetektsinnsatte og utenlandske innsatte. Total kapasitet er 286 innsatte. Sittetid kan variere fra noen uker til flere år. Gjennomsnittlig sittetid er ca. 3 år.

Kroksrud avdeling er en avdeling med lavere sikkerhetsnivå, og ligger ca. 1,5 km fra Ullersmo. Den har en kapasitet på 62 innsatte. Dette er mannlige domfelte, inntil fire forvaringsdømte, og personer i varetekt. Sittetiden her er fra noen uker til 3-4 år.

Ungdomsenhet Øst er en avdeling med høyt sikkerhetsnivå for mindreårige innsatte. Enheten er et landsdekkende tilbud for innsatte i alderen 15–18 år, og tar imot både varetektsinnsatte og domfelte. Den har plass til 4 innsatte.

### Fengselsundervisningen ved Romerike

Jessheim videregående skole har ansvaret for skoleavdelingen på Ullersmo/Kroksrud og opplæringen ved Ungdomsenheten Øst i Eidsvoll. Leder for fengselsundervisningen ved Ullersmo/Kroksrud og Ungdomsenhet Øst er ansatt som avdelingsledere ved skolen, med rektor som øverste ansvarlig for skolen i fengslene. Skoleavdelingen ved Ullersmo/Kroksrud har i alt 23 ansatte som dekker opplæringen i begge avdelingene. Ved ungdomsenheten er det en avdelingsleder i 100 % og en lærer 60 % fast, og andre lærer tas inn etter behov fra

hhv. moderskolen og Ullersmo. Skoleavdelingen ved Ullersmo har 90 opplæringsplasser, og på Kroksrud har skoleavdelingen 24 opplæringsplasser. Ungdomsenheten har 4 opplæringsplasser.



## 7 Oppsummering

Opplæringen i fengselet sitt primære formål er å bidra til å hindre tilbakefall til kriminell virksomhet. Forskning viser at formell yrkesfaglig kompetanse er det enkelttiltak som gir best vern mot tilbakefall. Opplæring innen kriminalomsorgen er i stadig utvikling. Fange-sammensetningen og utfordringene i forlengelse av dette endres stadig. For å sikre et helhetlig og kompetansegivende tilbud som kan bidra til at den enkelte har mulighet til å bedre sin livssituasjon etter endt soning kreves samarbeid på flere nivå. Skolen er viktig i en rehabiliteringsprosess der målet er å hindre tilbakefall, og tilrettelegge for videre opplæring og arbeid.

Forskning viser at opplæring er et viktig virkemiddel for å mestre livet og minske tilbakefall etter endt soning, og dette er derfor sentralt som kriminalforebyggende tiltak. Forvaltningssamarbeid er viktig for å få til dette. Kriminalomsorgen har et overordnet ansvar, og fylkeskommunen må gjennom skolen bidra til samarbeid med NAV, kommunene, og andre relevante instanser.